

K. m. f.
Dr. Inczédy-Joksman s. k.
elnök
Dr. Deák Gyula s. k.
főtitkár,
jegyzőkönyvvezető

Aláíró ív az 1937. május 29-én megtartott intézőbizottsági ülés résztvevőiről:¹⁸⁹

dr. Hinléder Fels Ákos, Sz.udvarhely; dr. *[olvashatatlan]*; dr. Jodál Gábor; dr. Parecz Béla; dr. Thury Kálmán; Vékás Lajos; dr. Szathmáry Lajos; Figus Albert, Szatmár; Szurdoki Kres Kornél; Bokor Márton; dr. Bölöni Zoltán; Tunyoghy Lajos; dr. Kölcsey Ferenc; Hegedűs Nándor; Béldi Kálmán; Cziffra Kálmán; Takácsy Miklós; dr. Szoboszlai; Szele Márton; dr. Sebesi Jenő; *[olvashatatlan]*; Dr. Deák Gyula; dr. Inczédy Joksman Ödön; Sándor József; Ugron István; Pál Gábor dr.; dr. Sulyok István; Perédy György, Várad; Gyárfás Elemér; Willer József; dr. Boros György; Szász Pál; Gr. Teleki Ádám; dr. Udvari József; Gyallay Domokos; Krenner Miklós; dr. Szász Ferenc; dr. Paál Árpád; dr. Kovács Árpád; Purgly László; Betegh Miklós; *[olvashatatlan]*; dr. Apáthy Árpád; Ferencz József; Pekri Géza; *[olvashatatlan]*; Br. Szentkereszthy; *[olvashatatlan]*; Becsky István; dr. Jakabffy Elemér; gr. Bethlen László; dr. Gyulay János; dr. Kotzó Jenő; Hexner Béla; Dr. Árkossy Jenő.

Fasc. 1, fol. 306-314, gépelt tisztázat, összefűzött, hátlapján pecsét.

37.

Jegyzőkönyv

Felvételetett Sepsiszentgyörgyön, 1937. szeptember hó 3-án, délután 5 órakor, az Országos Magyar Párt Intézőbizottságának üléséről¹⁹⁰

Jelen vannak ezen jegyzőkönyvhöz csatolt névjegyzékben feltüntetett intézőbizottsági tagok.

Távolmaradásukat kimentették: dr. Bernády György, dr. Bölöni Zoltán, dr. Gabányi Imre, dr. Kornhofer Vilmos, Purgly László, dr. Róth Hugó, dr. Szász Pál, Török Ferenc, dr. Thury Kálmán, dr. Veterány Viktor, dr. Vuchetich Endre.

Elnököl: dr. gr. Bethlen György, a jegyzőkönyvet vezeti: dr. Deák Gyula.

Elnök üdvözli a megjelenteket, és az ülést megnyitja. Figyelmezteti a jelenlevőket, hogy a szervezeti szabályzat 31. §-a értelmében az intézőbizottság ülései

szigorúan bizalmas jellegűek, és az ülésen a nyilvánosság kizárásával csak a tagok vehetnek részt.

Javasolja, hogy a király Ő Felségét, úgy mint előző alkalmakkor a nagygyűlés táviratilag üdvözlje.

Javasolja továbbá, hogy az intézőbizottsági ülés tárgysorozat módosíttassék akként, hogy a tárgysorozat első pontja a nagygyűlés előkészítésének tárgyalása legyen.

Elfogadtatik.

1. *Ügyvezető alelnök* ismerteti a jelentését,¹⁹¹ melyet elfogadás végett a holnap nagygyűlés elé fog terjeszteni.

Dr. Willer József általánosságban ismerteti a nagygyűlés elé terjesztendő jelentését.¹⁹²

Dr. Pál Gábor felolvassa a nagygyűlésen előterjesztendő általános politikai határozatot, azt részletesen megindokolja és ismerteti a nagygyűlésen elmondandó beszédét.

Dr. Gyárfás Elemér javasolja, hogy a határozati javaslatnak a cenzúra visszaéléseit tárgyaló fejezetében a „kizárólagos” szó hagyassék ki. Kéri, hogy az egyenlőtlen adóztatás miatti kisebbségi sérelem is felvéssék a határozati javaslatba. Egyébként a javaslatot, mint az erdélyi magyarság erőteljes és önérzetes megnyilvánulását teljes egészében elfogadja.

Dr. Perédy György a javaslatot örömmel elfogadja, csupán azt kéri, hogy a nyelvvizsgák ismételt bevezetése elleni tiltakozás is vétessék fel a javaslatba.

Br. Szentkereszty Béla a javaslatot elfogadja, helyesli, hogy abból a külpolitikai kérdések kihagyattak és helyesli, hogy sérelmeink erőteljes kifejezésre jutottak. Javasolja, hogy a szöveg kibővítsék azzal, hogy a felhozott sérelmeinket hitelt érdemlő dokumentumokkal bizonyítani is tudjuk.

Dr. Kovács Árpád kihagyandónak tartja a határozati javaslatból a „fajukat megtagadó magyarok” kitételt, mert egy solemnis deklarációban ne bélyegezzük meg a saját fajtánkat. Javasolja, hogy ne csak az üzleti, hanem a magánéletben is korlátozott nyelvhasználat miatti tiltakozás vétessék fel a javaslat szövegébe, úgyszintén az állampolgársági ügyek rendezése, mert 300 000 magyar hontalan a sérelmes intézkedések következtében. Az úgynevezett munkavédelmi rendeleteknek az emberi jogokba ütköző intézkedései elleni tiltakozás is felveendő a javaslatba. Egyébként elismerését fejezi ki a javaslat erőteljes és bátor hangjáért és azt elfogadja.

Dr. Kotzó Jenő javasolja, hogy az ortodox templomok építésére kötelező pénzbenei és természetbeni szolgáltatások miatti tiltakozás is vétessék fel a javaslatba, mert a templomokat az illető felekezetek hívei kell, hogy felépítsék, arra más felekezetbeliek nem kötelezhetők. Javaslatot elfogadja.

Szabó Béni a nyelvvizsgák miatti elbocsátottak nyugdíjigényei is felveendő a javaslatba. Egyébként a javaslatot elfogadja.

Sándor József megállapítja, hogy ő volt az, ki állandóan szorgalmazta, hogy a miniszterekhez és a királyhoz folyamodjunk sérelmeink orvoslásáért. Ha ez a lépés nem vezetne eredményre, népszövetségi panaszt kell benyújtani. Ha pedig a Népszövetség sem orvosoltatja sérelmeinket, egy újabb memorandum pert kell provokálni. Előre tudja, hogy ezért börtön lesz a sorsunk, de azt is vállaljuk. A határozati javaslatot elfogadja.

Dr. Pál Gábor egy ilyen nagyjelentőségű politikai határozati javaslatnak feltétlen követelménye, hogy méltóságteljes és ne hosszadalmas legyen. Ennek dacára ő is helyesnek ítéli az elhangzott felszólalások alapján, hogy az emberi jogok megsértése, az ortodox templomok építéséhez igénybe vett erőszakos hozzájárulások, valamint a közmunkák ürügye alatt a vasárnapi munkaszünet megsértésével elrendelt kényszermunka felvétessék a javaslatba. A nyelvhasználati sérelmünket erőteljesebben kifejezésre juttatja, és az állampolgársági ügyek miatti sérelmeket is jobban fogja kidomborítani a végleges megszövegezésnél.

Dr. Hinléder Fels Ákos javasolja, hogy mivel az állampolgárság megtagadása miatti sérelem nemzetközi szerződésbe ütközik, erőteljesen kihangsúlyozva veendő fel a javaslatba. Javasolja továbbá, hogy *dr. Pál Gábor* a határozati javaslatot az intéző bizottság nevében és megbízásából terjessze elő, s ha szüksége merülne fel, az intézőbizottság összes jelenlevő tagjai írják alá.

*Intézőbizottság az előterjesztett határozati javaslatot az egyes felszólalásokban elhangzott kiegészítésekkel az alábbi szöveggel egyhangúlag elfogadja. (Lásd b) melléklet.)*¹⁹³

2. *Elnök* a szakosztályok határozati javaslataira tesz előterjesztést oly értelemben, hogy a javaslatokat a nagygyűlés az intézőbizottsághoz utasítsa.

Elfogadtatik.

Dr. Paál Árpád indítványozza, hogy a nagygyűlésen a szakosztályok határozati javaslatai az ügyvezető alelnök és a parlamenti csoport főtítkárának jelentései után terjesztessenek elő.

Dr. Jakabffy Elemér helyesli *Paál Árpád* indítványát, a nagygyűlés tárgysorozata úgy állítandó össze, hogy a jelentések elhangzása után adja elő *dr. Pál Gábor* az általános politikai határozati javaslatot, hogy ezáltal annak nagy jelentősége kidomboríttassék.

Intéző bizottság a javaslatot elfogadja.

3. *Elnök* ismerteti a magyar dolgozók szövetségének a párt elnökségéhez intézett beadványát, melyben az iránti kérésüknek adnak kifejezést, hogy a Magyar Párt nagygyűlésén egy szűk körű delegációval óhajtja magát képviseltetni.

Dr. Szele Béla, a MADOSZ¹⁹⁴ felkínálkozásával egyszer már végleg le kell számolni. Ezzel a kommunista alakulattal egy gyékényen semmi körülmények között sem árulhatunk, a mi gyűlésünkön ők részt nem vehetnek, mert ők külön pártot alkotnak, és más pártokkal ellenünk is szövetkeznek.¹⁹⁵ Ezért nyíltan hozzuk tudomásukra, hogy a mi gyűlésünkön nemcsak részt nem vehetnek, hanem őket, mint vendégeket sem fogadhatjuk.

Dr. Jakabffy Elemér az Országos Magyar Párt nagygyűlésén csak a párt hivatalos kiküldöttei vehetnek részt és a hallgatóság soraiban is csak a párttagokat láthatjuk vendégekül.

Dr. Willer József a MADOSZ kérését elutasítandónak tartja, mert idegen párt kiküldötteinek a mi pártgyűlésünkön felszólalási joguk nem lehet, mert a pártvezetőség nem viselheti az esetleges tendenciózus felszólalásukért, vagy magatartásukért a felelősséget.

Betegh Miklós pártgyűlésünkön szólásjogot nem adhatunk egy szélsőséges párt kiküldötteinek, ellenben azt elfogadhatónak tartja, hogy a beadványukra adandó válaszban arra szólíttassanak fel, hogy szolidaritásuk kifejezését írásban benyújthatják a párt vezetőségéhez.

Dr. Szel Béla ellenzi *Betegh Miklós* indítványát, mert ha bármely formában módot adunk a szolidaritásnak kifejezésére, azt utólag ellenünk propagandának fogja kihasználni ez a kommunista társaság.

Intézőbizottság elhatározza, hogy a MADOSZ küldöttsége az Országos Magyar Párt gyűlésén nem vehet részt.

4. *Elnök* bejelenti, hogy *Veres Béla*, a Zsil-völgyi tagozat elnöke, ki nem tagja az intézőbizottságnak, engedélyt kért arra, hogy az intéző bizottsági ülésen előterjesztést tehessen, s ő erre az engedélyt megadta.

Veres Béla köszönetet mond az intéző bizottságnak, hogy alkalmat adott neki arra, hogy a Hunyad megyei tagozat határozatát az intéző bizottság elé terjesztheti. Részletesen indokolja azokat az okokat, melyek arra késztették a tagozati intéző bizottságot, hogy a pártszervezés terén mutatkozó hiányok pótlására indítványt terjesszenek elő, valamint határozottabb és harciasabb politikai irányzat érvényesüljön a párt életében. A határozati javaslatot egész terjedelmében felolvassa és azt írásban is benyújtja.

Hexner Béla megérti azt az elkeseredett hangot, mely a határozati javaslatból kicsendül, de azt azzal magyarázza, hogy a Zsil-völgyében speciális helyzet adódott elő azáltal, hogy az állami üzemek magyar munkásait elbocsátották, és ezáltal ez a szórvány magyarság a megélhetés lehetőségeit elvesztette. Sajnos, ezeknek a testvéreinknek érdekében a pártnak nem áll módjában segítséget nyújtani – mert dacára annak, hogy ezen nagyüzemekben magyarországi tőke is jelentékeny részben képviselve van, a párt többszöri intervenciója eredménytelen volt. Sajnos, a magyarországi tőke erdélyi exponensei sem segítettek a helyzeten és az így előállott nyomasztó helyzet szólaltatta meg azt a hangot, mely a Hunyad vármegyei tagozat intézőbizottságának határozatából elhangzott.

Dr. Sebesi János úgy véli, hogy *Pál Gábor* által előterjesztett és a nagygyűlésen előadandó határozati javaslat után tárgytalanná válik a Hunyad megyei tagozat javaslata. A nagygyűlés ünnepélyességét csökkentené, ha a Hunyad vármegyei tagozat javaslata ott tárgyalás alá bocsáttatnék, ezért azt indítványozza, hogy az megtárgyalás végett adassék ki az elnöki tanácsnak.

Dr. Soós István elfogadja Sebesi János indítványát, de felhasználja az alkalmat arra, hogy a papság magatartására néhány megjegyzést tegyen. Sajnálattal állapítja meg, hogy a papság fiatalabb tagjai már azt követelik, hogy a meghozandó új egyházi törvényben tiltassék el a papság a politizálástól. Ez egy megdöbbentő mentalitás, hiszen a kisebbségi politika a valóságban nem politizálás, hanem nemzetvédelem és helyrehozhatatlan, bűn lenne, ha a magyar papság az ő szent hivatását megtagadná. Javasolja, hogy az intézőbizottság felhívást intézzen a magyar lelkészi karhoz, hogy tegyen eleget nemzeti kötelességének és az egyházfők kéressenek fel, hogy az alantas papságot a nemzeti szent hivatás teljesítésére utasítsák.

Dr. Gyárfás Elemér felvilágosítást ad arról a rendeletről, mely a papságot a politizálástól általánosságban eltiltja. Szükségesnek tartja, hogy a papság figyelme felhívassék arra, hogy vagy ő vezeti a népet, vagy mások fogják azt ellenük vezetni. Hivatkozik az erdélyi szászok tanulságos példájára, mely a szásztságot a bomlás útjára vezette.

Dr. Meskó Miklós a Hunyad vármegyei tagozat határozatát indokolja, annak jóhiszeműségét kétségbe vonni nem engedi és biztosítja a pártvezetőséget, hogy az elkeseredett hang nem a párt ellen, hanem azért hangzott el, hogy a tanulságok levonassanak, a hiányok pótolassanak, és ezáltal egy eredményesebb és céltudatosabb politikai irány alakuljon ki.

Sándor József hangsúlyozza, hogy az egyházi hatóságokkal eddig is szoros érintkezést tartott fenn a párt, és ezentúl is együtt fog munkálkodni a magyar papsággal a nemzetmentés nagy munkájában, de a papságnak is meg kell tenni erejének megfeszítésével mindent, hogy kötelességét lelkiismeretesen teljesítse.

Dr. Willer József részletesen válaszol Veres Béla felszólalására. Ismerteti a kisebbségi élet terén folytatott küzdelmünket és rámutat azokra a nehézségekre, melyek minden jószándék és igyekezet ellenére úgy a parlamenti életben, mint a minisztériumokban a sérelmek orvoslása terén elénk tornyosulnak.

Elnök megállapítandónak tartja, hogy azt a bírálatot, mely a Hunyad vármegyei tagozat javaslatából elhangzott, senki rossznéven nem vette, de ugyanazt kérjük, hogy az elhangzott válaszokat se vegye rossznéven a Hunyad vármegyei tagozat. A politikai irányra vonatkozóan az intéző bizottság, illetőleg a nagygyűlés hivatott határozni és úgy látja, hogy az eddig követett irányzatot az illetékes pártszervek jóváhagyták, a jövő politikai irányzatát pedig a dr. Pál Gábor által előterjesztett javaslat fejezi ki. Szükségesnek tartja, hogy az egyházakkal az együttműködés fokozottabb mértékben fejlesztessék ki és szélesebb körre terjedjen ki.

Elnöki tanács elhatározza, hogy a Hunyad vármegyei tagozat javaslata megtárgyalás végett az elnöki tanács elé terjesztessék.

5. Tárgyaltatik a nagygyűlési jelölő bizottság kijelölésére vonatkozó indítvány.

Intézőbizottság elhatározza, hogy a jelölő bizottság tagjaiul dr. Markovits Manó elnöklete alatt dr. Jodál Gábor, dr. Kölcsey Ferenc, dr. Szele Béla, dr. Szoboszlai László, Takácsy Miklós és dr. Vékás Lajos kéressenek fel.

6. Tárgyaltatik az igazoló bizottság kiküldésére vonatkozó javaslat.

Intézőbizottság elhatározza, hogy dr. Nagy Jenő elnöklete alatt dr. Barabás Andor, dr. Barabás Béla, dr. Erős Péter, Figus Albert, Gyallay Pap Domokos és dr. Keresztes Károly kéressenek fel.

7. Elnök javasolja, hogy a nagygyűlésen a tisztújítás levezetésére, mint gyűlésvezető elnök, Cziffra Kálmán kéressék fel.

Elfogadtatik.

8. Tárgyaltatik a Kisküküllő vármegyei tagozat intéző bizottságának felterjesztése a legközelebbi nagygyűlésnek Dicsőszentmártonban való tartása tárgyában.

Intézőbizottság a meghívást köszönettel tudomásul veszi, és azt a nagygyűlést az annak idején kitűzendő intéző bizottság elé utalja.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést este 1/2 9 órakor berekeszti.

K. m. f.

Dr. gróf Bethlen György s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár,

jegyzőkönyvvezető

Az intézőbizottság 1937. szept. 3-án Sepsiszentgyörgyön tartott ülésének résztvevői:¹⁹⁶

dr. Nagy Jenő; gróf Bethlen Bálint; Veress Béla; Szurdoki Kres Kornél; Laár Ferenc; dr. Soós András; dr. Molnár Dénes; dr. Kovács Árpád; dr. Szathmáry Lajos; *[olvashatatlan]*; Gyallay Domokos; Hexner Béla; dr. Fábián Károly; dr. Abrudbányay Ede; dr. Szoboszlay László; Figus Albert; *[olvashatatlan]*; Takácsy Miklós; dr. Szász Ferenc; Markovits Manó; Cziffra Kálmán; dr. Paretz Béla; dr. Széll Lajos, Arad; Meskó Miklós; Béli Kálmán; dr. Kotzó Jenő; dr. Apáthy Ferenc; *[olvashatatlan]*; *[olvashatatlan]*; Szele Béla; dr. Kölcsey Ferenc; dr. Török Andor; dr. Pál Gábor; dr. Hinléder Fels Ákos; dr. Árkossy Jenő; dr. Vékás Lajos; Ferencz József; Jodál Gábor; dr. Nagy Lajos; dr. gr. Bethlen György; dr. Inczedy Joksman Ödön; dr. Jakabffy Elemér; Sándor József; dr. Deák Gyula; dr. Ferenczy Géza; Pekri Géza; br. Szentkereszty Béla; dr. Gyárfás Elemér; br. Jósika János; dr. Sebesi János; dr. Paál Árpád; dr. György József; dr. Betegh Miklós; dr. Kovács Árpád; Perédy György; Hegedüs Nándor; dr. Balogh Arthur; Veres Béla, unit. lelkész ord hoc; br. Jósika János; Szabó Béni; dr. Willer József.

Fasc. 1, fol. 293-299, gépelt tisztázat, összefűzött, hátlapján pecsét.